

Egy iskolateremtő halálára

Gordon Győri János

A folyóirat nyári száma szerkesztésének utolsó fázisában érkezett a megdöbbentő hír: tragikus hirtelenséggel elhunyt Csapó Benő oktatáskutató. 70 éves volt.

Csapó Benő, aki az 1970-es években kezdte szakmai tevékenységét, az elmúlt közel 50 év alatt úgy lett lépésről lépésre a szakma nagy öregje, hogy megmaradt örökké fiatal, nyitott szellemnek. Úgy lett klasszikus, hogy az oktatás legújabb jelenségeire is érdeklődő szemmel tekintett, ha azt remélte, hogy az előre viheti a terület elméleti és gyakorlati működését. De a nyitottság, a korábban ismeretlen lehetőségek iránt is megnyilvánuló felfedezői érdeklődés az ő esetében egy olyanfajta tudományossággal párosult az oktatáskutatás terén, ami a szakterület hazai környezetében ő előtte kevésbé volt. Meggyőződése volt, hogy a legmagasabb minőségű oktatáskutatás és ennek tudományos közleményekben és komplex szemléletű szakmai esszékben történő megosztása hazai és nemzetközi fórumokon nemcsak a tudományágnak magának, hanem az oktatáspolitikának, a pedagógiai gyakorlatnak, az iskolai tevékenység minősége fejlesztésének is a lényegi, meghatározó eleme. Hogy az igazolt tudományos ismereteken nyugvó szakmaiság nemhogy szemben állna a gyakorlattal, hanem a lényegi feltétele annak.

Csapó Benő integráló személyiség volt a szónak többféle értelmében. Egyrészt ő maga képes volt tehát a neveléstudomány évszázados hagyományait a legmodernebb megközelítéssel ötvözni. De talán még inkább integráló volt a szakmai élet és gondolkodás szervezésének értelmében. Ha megnézzük a legkorábbi közleményeit, már azokban is olyan témákkal foglalkozott, amelyek – a melléjük az évtizedek során szervesen odakerülő számos új téma mellett – élete végéig megmaradtak az érdeklődési körében; és amelyek szélesebb kibontakoztatásához, műveléséhez úgy nevelt fel újabb és újabb generációkat, hogy közben soha nem tagadta meg vagy távolodott el azoktól a szerzőktől és munkáktól, akik és amelyek segítségével ő maga elindult a szakmai építkezésben. Úgy lett a szegedi neveléstudományi iskola vezéralakja, a mai hazai neveléstudomány egy sor meghatározó alakjának útra indító mesetere, hogy közben soha nem tagadta meg azokat a szakmai és szakmai-személyes alapokat, amelyek őt magát inspirálták és elindították. Úgy lett iskolateremtő, hogy mindig is folytatni tudta tehát azt az iskolát, amely őt saját szakmai kibontakozásához segítette hozzá. Integráló volt abban az értelemben is, hogy a különféle történeti és szakmatörténeti okokból a világ oktatáskutatásával megítélése szerint nem eléggé szinkronban levő hazai neveléstudományt igyekezett a saját nemzetközi jelenkorával teljesen összhangba hozni. Kimagasló jelentőségű ez a tevékenysége az elmélet, a kutatás, a publikációs aktivitás, de a szakmai tudományos életnek a személyes kapcsolatokban megnyilvánuló szintjén is. Úgy teremtett széles nemzetközi kapcsolatokat a legmagasabb szakmai szinteken, hogy azokat mindig a hazai oktatásügy fejlesztésére is használta, ez utóbbi primátusát tartva szem előtt. Ennek érdekében nemcsak felépítette, hanem széleskörűen meg is osztotta ezeket a munkakapcsolatait nemcsak a vezető hazai szakemberekkel, hanem a tanítványaival is. És integratív volt Csapó Benő abban is, ahogy az utóbbi évtizedben a Magyar Tudományos Akadémián mint legmagasabb szakmai szinten úgy képviselte a neveléstudományt, hogy közben egy percre sem feledkezett meg az iskola mindennapjairól, a gyakorlati élet színtereiről, a tanárokról, diákokról, szülőkről.

Csapó Benő kikerülhetetlen alakja lett az oktatáskutatásnak. Kikerülhetetlen abban az értelemben, hogy az utóbbi évtizedek számos neveléstudományi kutatása és a terület sok más jellegű tevékenysége vagy közvetlenül kapcsolódott hozzá, vagy áttételesen, de kapcsolatban volt az ő szakmai tevékenységével, akár ha vitában állva is vele. Diagnosztikától a tanárképzésig, a gondolkodási készségek fejlesztésétől a finn oktatási rendszer kutatásáig. Kikerülhetetlen – mert nem is akarjuk kikerülni, hanem folytatni akarjuk mindazt –, amit elkezdett és most ránk hagyott, hogy megfelelően gazdálkodjunk vele, és növekedjünk belőle, általa. És kikerülhetetlen abban az értelemben is, hogy a magyar neveléstudományban örökké a legjelentősebbek között lesz a helye – ahogy már most is ott van.